

Projekt

z dnia 19 grudnia 2018 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ WAŁBRZYCHA**

z dnia ..... 2018 r.

w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Wałbrzycha na lata 2019-2021

Na podstawie art. 12 pkt 11 i art. 92 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2018 r., poz. 995 z późn. zm.) oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Wałbrzycha na lata 2019-2021 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Wałbrzycha.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. i podlega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu.

Przewodnicząca Rady Miejskiej
Wałbrzycha

Maria Anna Romańska

Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej
Miasta Wałbrzycha
na lata 2019-2021

Wałbrzych, listopad 2018 rok

I. WPROWADZENIE

Rodzina jest zdecydowanie najlepszym środowiskiem wychowawczym dla dziecka na każdym etapie jego rozwoju. Dlatego zadaniem wszystkich służb i instytucji jest udzielanie niezbędnego wsparcia rodzinie, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje. Głównymi organizatorami tych działań są samorządy powiatowe, które mają za zadanie organizować opiekę nad dziećmi pozbawionymi warunków prawidłowego rozwoju i wychowania w rodzinie biologicznej, odseparowanymi od niej, a także udzielać pomocy specjalistycznej dla rodzin będących w kryzysie; oraz samorządy gminne, które zajmują się organizowaniem profilaktyki, pomocy rodzinie i podstawowej opieki nad dziećmi wychowywanymi w rodzinie biologicznej.

Dziecku, któremu rodzina naturalna nie może zapewnić bezpośredniej opieki i wychowania, należy zorganizować opiekę zastępczą w formie rodzinnej bądź instytucjonalnej. Szansą dziecka na wzrastanie w warunkach zbliżonych do naturalnych są rodziny zastępcze. Obecne rozwiązania ustawowe kładą nacisk na rozwijanie rodzinnych zastępczych form opieki oraz kompleksową pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka do domu.

Według preambuły Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (zwanej dalej Ustawą) samorząd powiatowy „dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszła samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, pozostaje w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”.

Ustawa zakłada, iż system pieczy zastępczej jest to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza ma zapewnić przede wszystkim przygotowanie dziecka do samodzielnego i odpowiedzialnego funkcjonowania w społeczeństwie, radzenia sobie z trudnościami, nauczyć nawiązywania pozytywnych relacji z otoczeniem i kontaktów interpersonalnych, zaspokoić potrzeby edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Wałbrzycha na lata 2019 – 2021 został sporządzony na podstawie Ustawy, a jego podstawę prawną stanowi art. 180 pkt 1, w myśl którego do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja trzyletniego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej. Określa on kierunki działań w perspektywie trzyletniej oraz rekomendacje w zakresie prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej.

Tworzenie nowego programu było poprzedzone oceną realizacji „Programu rozwoju pieczy zastępczej miasta Wałbrzycha na lata 2016-2018”, zawartej w corocznych sprawozdaniach

Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, zwanego dalej Ośrodkiem z realizacji programu, które zawierają rekomendacje do przyszłych działań. Dotychczasowa pomoc oferowana przez Ośrodek, który jest organizatorem pieczy zastępczej jest właściwie ukierunkowana. Skala i różnorodność występujących problemów w środowisku skłania jednak do podejmowania dalszych działań na rzecz rodzin i dzieci potrzebujących pomocy i wsparcia.

Opracowany program posłuży ustaleniu priorytetowych działań, które należy podjąć na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w mieście Wałbrzych. Określi także kierunki rozwoju instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy dziecku i rodzinie oraz posłuży usystematyzowaniu działań. Program ma charakter otwarty, co oznacza, że zadania w nim wyznaczone mogą zostać zmodyfikowane lub poszerzone w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb.

II. DIAGNOZA PIECZY ZASTĘPCZEJ

Punktem wyjścia do określenia zadań Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej jest analiza sytuacji społecznej Wałbrzycha zawarta w Strategii Rozwiązywania problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2020 uzupełniona o poniższe dane dotyczące instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej.

Rodzinna piecza zastępcza

Rodzinna piecza zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem i najlepszym rozwiązaniem w sytuacji, gdy dziecko nie może dalej wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej. Dzieli się ona na rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe oraz rodzinne domy dziecka. Dziecko może pozostać w rodzinie do pełnoletności, a w przypadku dalszego kształcenia – nie dłużej niż do 25 roku życia. W wyniku zmiany sytuacji prawnej dziecka, przywrócenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej, może ustać potrzeba kontynuowania pieczy zastępczej.

Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej.

W przypadku, gdy rodzice biologiczni nie mogą dalej wypełniać wobec swojego dziecka funkcji opiekuńczo – wychowawczych, zostają oni pozbawieni władzy rodzicielskiej albo władza ta zostaje im ograniczona na podstawie orzeczenia sądu. Najczęściej do rodziny zastępczej trafiają dzieci rodziców o ograniczonej władzy rodzicielskiej.

Jednocześnie zawiązanie rodziny zastępczej nie powoduje powstania więzi rodzinno – prawnej pomiędzy dzieckiem, a rodzicami zastępczymi, nie powstaje też obowiązek alimentacyjny ani możliwość dziedziczenia przez dziecko. Rodzina zastępcza ma na celu zapewnienie dziecku odpowiednich warunków rozwoju i wychowania, adekwatnie do jego stanu zdrowia oraz indywidualnych możliwości.

W ciągu ostatnich pięciu lat wzrosła liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, pomimo szeregu podejmowanych przez Ośrodek działań pomocowych skierowanych do rodzin biologicznych. Na dzień 31.12.2017 r. w Wałbrzychu funkcjonowało 276 rodziny zastępczych, w których przebywało 407 dzieci.

Szczegółowe dane dotyczące liczby rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci w latach 2013 - 2017 zawierają poniższe tabele.

**Liczba rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci w latach 2013-2017
na terenie Wałbrzycha**

Rodziny zastępcze na terenie Wałbrzycha	2013		2014		2015		2016		2017	
	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci
Zawodowe	5	33	13	47	10	47	12	36	11	38
Niezawodowe	53	63	60	70	47	62	60	80	64	83
Spokrewnione	195	244	206	239	173	217	195	236	193	234
Rodzinne domy dziecka	0	0	0	0	6	45	6	41	8	52
Razem	253	340	279	356	246	371	273	393	276	407

Liczba rodzin zastępczych i umieszczonych w nich wałbrzyskich dzieci w latach 2013-2017 poza Wałbrzychem

Rodziny zastępcze spoza Wałbrzycha	2013		2014		2015		2016		2017	
	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci
Zawodowe	12	30	17	32	16	30	8	19	6	10
Niezawodowe	36	43	37	44	38	47	28	34	38	46
Spokrewnione	25	32	25	31	28	39	18	24	17	22
Rodzinne domy dziecka	0	0	0	0	0	0	2	3	4	8
Razem	73	105	79	107	82	116	56	80	65	86

W 2017 roku na terenie Wałbrzycha oprócz rodzin zawodowych, niezawodowych oraz spokrewnionych funkcjonowało już 8 rodzinnych domów dziecka. Ta forma rodzinnej pieczy zastępczej zyskuje coraz większą popularność.

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osoby prowadzące rodzinny dom dziecka otrzymały środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnym oraz zatrudnione zostały osoby do pomocy. Tę formę pomocy otrzymały także rodziny zawodowe, które posiadają powyżej 3 dzieci. Trzy rodzinne domy oraz dwie zawodowe rodziny zastępcze zajmują lokale użyczone przez MOPS, zaś jeden rodzinny dom dziecka wynajął dom i otrzymuje częściowy zwrot kosztów wynajmu.

W związku z podejmowaniem działań zmierzających do deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w 2017 roku 76 dzieci zgodnie z postanowieniem sądu zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych, 47 dzieci zostało odebranych ze środowiska naturalnego, a 35 dzieci przeniesionych z placówek opiekuńczo-wychowawczych do rodzinnej pieczy zastępczej, w tym umieszczono:

- 31 dzieci w spokrewnionych rodzinach,
- 18 w niezawodowych,
- 14 w zawodowych,
- 13 w rodzinnych domach dziecka.

W ciągu 2017 roku z rodzin zastępczych:

- 14 dzieci trafiło do adopcji,
- 37 dzieci powróciło do rodziców biologicznych,
- 7 dzieci przekierowano do instytucjonalnej pieczy zastępczej
- 4 dzieci przekierowano z rodzinnej pieczy zastępczej do innej rodziny zastępczej (główny powód: rezygnacja rodziny zastępczej z pełnionej funkcji),

W ostatnich latach w rodzinach zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domach dziecka umieszczano głównie dzieci do lat 10 oraz rodzeństwa, co także prowadzi do deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.

Instyucjonalna piecza zastępcza

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie wskazuje prymat pieczy rodzinnej nad instytucjonalną, jednakże nie zawsze istnieje możliwość umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej. Wówczas zostaje ono umieszczone w placówce opiekuńczo – wychowawczej, w której również zaspakajane są potrzeby dziecka, w tym: emocjonalne, bytowe i rozwojowe.

Poniższa tabela obrazuje liczbę dzieci umieszczanych w placówkach, która z roku na rok zdecydowanie spada.

**Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie
Wałbrzycha w latach 2013-2017**

Nazwa placówki	Stan na 31.12.2013 r.	Stan na 31.12.2014 r.	Stan na 31.12.2015 r.	Stan na 31.12.2016 r.	Stan na 31.12.2017 r.
Razem w placówkach wałbrzyskich	123	171	169	145	147
Razem w obcych placówkach	80	53	42	48	26
Razem wszystkich dzieci	203	224	211	193	169

Na skutek podjętych w ostatnich latach działań w mieście wszystkie placówki dostosowano do obowiązujących standardów. Na terenie miasta Wałbrzycha obecnie funkcjonuje 12 czternastoosobowych placówek:

- 2 placówki opiekuńczo – wychowawcze typu rodzinnego czyli Rodzinne Domy Fundacji Happy Kids – prowadzone przez tą fundację,
- 6 placówek opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego, w tym placówki gminne prowadzone przez Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych: Dom Jedynka, Dom Dwójka oraz prowadzone przez Fundację Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator”: Dom dla Dzieci nr 1, Dom dla Dzieci nr 2, Dom dla Dzieci nr 3, Dom dla Dzieci nr 4,
- 4 gminne placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjno – interwencyjnego prowadzone przez Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych : Dom Trójka, Dom Czwórka, Dom Piątka oraz Dom Szóstka.

Placówki znajdują się w domach jednorodzinnych, wynajętych lub własnych. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego oraz interwencyjnego może przebywać w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. W placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność. W razie konieczności umieszczenia w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego rodzeństwa, za zgodą dyrektora tej placówki oraz po uzyskaniu zezwolenia wojewody, jest dopuszczalne umieszczenie w tym samym czasie większej liczby dzieci, nie więcej jednak niż 10.

Do placówek opiekuńczo – wychowawczych trafia duża liczba rodzeństw (powyżej 3 dzieci) z dużą rozpiętością wiekową. Z uwagi na zasadę nierozdzielania rodzeństw dzieci mają

dużo mniejsze szanse na znalezienie rodziny adopcyjnej bądź umieszczenie w rodzinie zastępczej.

Wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz liczba umieszczonych w nich dzieci

Nazwa placówki	Stan na 31.12.2016 r.	Stan na 31.12.2017 r.
Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Wałbrzychu		
Dom Jedyńka	14	13
Dom Dwójka	16	14
Dom Trójka	4	15
Dom Czwórka	12	10
Dom Piątka	14	10
Dom Szóstka	12	13
Rodzinne Domy Fundacji Happy Kids – placówki typu rodzinnego		
Rodzinny Domy Fundacji Happy Kids 1	9	8
Rodzinny Domy Fundacji Happy Kids 2	8	8
Placówki opiekuńczo – wychowawcze prowadzone przez Fundację Pomocy Dzieci i Młodzieży „Salvator”		
Dom dla Dzieci nr 1	14	14
Dom dla Dzieci nr 2	14	14
Dom dla Dzieci nr 3	14	14
Dom dla Dzieci nr 4	14	14
Razem w placówkach wałbrzyskich	145	147
Dom Dziecka „Catharina” w Nowym Siodle	17	13
Dom Dziecka w Jedlinie Zdroju	11	6
Pozostałe placówki	20	8
Razem poza Wałbrzychem	48	27
Razem	193	174

Sytuacja i funkcjonowanie w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej, pomimo ukończenia 18 roku życia, nadal wymagają wsparcia, aby móc samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie. Ośrodek w ramach realizacji tego zadania objął wsparciem lub poradnictwem w ciągu ostatniego roku 99 osób. Byli to wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Podczas realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia mogą korzystać oni ze wsparcia i poradnictwa ze strony pracowników Działu Pieczy Zastępczej, radcy prawnego, czy psychologa. W ramach udzielonej pomocy

w zakresie wsparcia finansowego i rzeczowego ośrodki udziela pomocy wychowankom na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie i usamodzielnienie.

Spośród wszystkich usamodzielnionych osób, w roku 2017 udzielono pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych 7 wychowankom. MOPS obecnie prowadzi jedno mieszkanie chronione z miejscami dla 4 kobiet. Wcześniej funkcjonowało także mieszkanie chronione dla 3 mężczyzn. Za złamanie regulaminu dwóch wychowanków zostało w międzyczasie usuniętych z mieszkania, zaś trzeci otrzymał lokal socjalny i wyprowadził się. W roku 2018 zostało uruchomionych 7 mieszkań chronionych na 23 osób, w których z usług bytowych mogą także skorzystać usamodzielniani wychowankowie w zależności od zgłaszanych potrzeb.

Usamodzielnianych wychowanków cechuje często bierność, niechęć do zmian w swoim życiu oraz zbyt niska motywacja do zdobywania wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych. Okoliczności te utrudniają realizację programów usamodzielnienia. Analizując współpracę z usamodzielnionymi wychowankami przebywającymi w mieszkaniach chronionych zdecydowanie lepsze przygotowanie do dorosłego życia mają wychowankowie z pieczy rodzinnej. Wychowankowie z placówek nie byli wdrażani w podstawowe procedury radzenia sobie w sytuacjach życia codziennego, dlatego też bardzo trudno im odnaleźć się w rzeczywistości, wymagają większego wsparcia, nakierowania na działania.

Poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w rodzinach zastępczych oraz podniesienie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych

Zespół Poradnictwa Specjalistycznego w ciągu ostatniego roku objął wsparciem 78 rodzin, którym udzielono 156 porad. W skład zespołu wchodzi psycholog i pedagog, którzy doradzają głównie w przypadku pojawienia się szeroko pojętych problemów wychowawczych. Realizują to poprzez niżej wymienione działania:

- a) poradnictwo i psychoedukację rodzin zastępczych zwłaszcza w kwestiach: skutecznego ustanawiania granic, komunikacji rodziny zastępczej z dzieckiem (dotyczy to głównie rodzin spokrewnionych, gdzie z uwagi na dużą różnicę wieku procesy efektywnego porozumiewania się są znacznie utrudnione), problemów edukacyjnych i wychowawczych, zachowań autodestrukcyjnych oraz pomoc w rozstaniu z dzieckiem, które powraca do rodziców biologicznych lub zostaje umieszczone w rodzinie adopcyjnej,
- b) pomoc terapeutyczną i interwencję kryzysową dla dzieci po traumatycznych doświadczeniach jakich doznały w rodzinie biologicznej m. in. wspieranie dziecka w procesie żałoby po stracie, odbudowywanie poczucia bezpieczeństwa, podnoszenie samooceny i poczucia własnej wartości, pomoc młodzieży w procesie usamodzielniania i ułatwienie startu w dorosłe życie,
- c) wydawanie opinii o predyspozycjach i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,

d) opiniowanie zasadności kontaktu rodziców biologicznych i/lub innych członów rodziny z dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej oraz ocena wpływu tych kontaktów na wychowanków,

e) pomoc w organizacji kontaktów dziecka z rodziną oraz uczestnictwo w nich, jeśli zachodzi taka potrzeba.

Z uwagi na coraz większe problemy, z którymi borykają się rodziny zastępcze, pracownicy Działu Pieczy Zastępczej dokładają wszelkich starań, aby podnieść ich kompetencje wychowawcze. W 2017 roku odbyło się spotkanie psychologa z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Wałbrzychu z rodzinami zastępczymi – omówiono na nim proces żałoby oraz ustanawianie systemu kar i nagród. Wprowadzono także, we współpracy ze specjalistami Dziennego Oddziału Psychiatrycznego w Wałbrzychu, nowatorską metodę terapii Otwartego Dialogu, która znalazła zastosowanie w pracy z rodzinami zawodowymi. Ponadto rodziny zastępcze wzięły udział w szkoleniu z zakresu wczesnej interwencji, gdzie zostały zapoznane z metodami i formami pracy z dziećmi.

Zwiększenie szans dzieci na powrót do środowiska rodzinnego

W 2017 roku do rodziny biologicznej wróciło 29 dzieci. Poza najczęściej dotychczas pojawiającą się przyczyną umieszczenia dzieci w pieczy, a mianowicie problemem alkoholowym, zaczyna wzrastać liczba rodziców uzależnionych od środków odurzających. W efekcie kumulacja tych uzależnień, jak również coraz częstsze występowanie zaburzeń zachowania i chorób psychicznych powoduje, że praca z rodzinami biologicznym z roku na rok jest trudniejsza. Niemniej jednak liczba dzieci powracających do środowiska naturalnego wzrasta w dużej mierze dzięki rozszerzaniu współpracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystentów z instytucjami pomocowymi działającymi na rzecz powrotu dzieci.

Realizacją zadań pieczy zastępczej w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Wałbrzychu zajmuje się Dział Pieczy Zastępczej, w skład którego wchodzi Zespół Rodzinnej Pieczy Zastępczej, Zespół Instytucjonalnej Pieczy Zastępczej i Zespół Poradnictwa Specjalistycznego. Obecnie zatrudnionych jest 8 koordynatorów pieczy zastępczej, 4 pracowników socjalnych, pedagog i psycholog. Zadaniem koordynatora pieczy zastępczej jest udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka, przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i rodziną zastępczą planu pomocy dziecku, pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu, zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych, zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających, udzielanie wsparcia pełnoletnim

wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej oraz przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej ma pod opieką łącznie nie więcej niż 15 rodzin zastępczych

Do obowiązków koordynatora należy także systematyczne podnoszenie swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie.

III. ODBIORCY PROGRAMU

Program kierowany jest do wszystkich osób i instytucji z którymi wiąże się podnoszony temat organizacji pieczy zastępczej a w szczególności do:

1. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej,
2. Rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka,
3. Rodzice biologiczni dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
4. Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej,
5. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej i rodzinnego domu dziecka,
6. Rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę na dzieckiem,
7. Placówki opiekuńczo – wychowawcze.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Wałbrzycha na lata 2019-2021 będzie realizowany na terenie miasta Wałbrzycha. Wdrożenie programu nastąpi po jego uchwaleniu przez Radę Miasta Wałbrzycha i będzie kontynuowane do roku 2021.

IV. CELE PROGRAMU

Celem głównym Programu jest tworzenie i utrzymanie spójnego systemu pieczy zastępczej, ze szczególnym uwzględnieniem jej rodzinnych form. Ma to służyć zapewnieniu optymalnej opieki i wychowania dzieciom, które z różnych powodów okresowo nie mogą się wychowywać w rodzinie własnej. Jednocześnie uwzględniając specyfikę potrzeb dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, wynikających z ich traumatycznych doświadczeń, jak również szeregu problemów, jakie biorą na siebie opiekunowie zastępczy w chwili przejęcia opieki nad dzieckiem odrzuconym i zaniedbanym, określono kierunki działań, umożliwiające realizację wieloaspektowego wsparcia zarówno dziecka, jak również osób tworzących pieczę zastępczą, co stanowi istotne uzupełnienie ustawowych świadczeń finansowych.

Cele szczegółowe:

1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.
2. Udzielanie wielokierunkowego wsparcia osobom tworzącym rodzinna pieczę zastępczą.
3. Dostosowywanie instytucjonalnej pieczy zastępczej do wymogów ustawowych oraz utrzymywanie wymaganego poziomu usług.
4. Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

5. Zwiększenie szans na powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.
6. Wzmocnienie potencjału kadr pracujących z rodzinami zastępczymi.

V. Kierunki działań

Dla realizacji wyżej wymienionych celów zakłada się następujące działania:

Cele szczegółowe i kierunki działań	Adresaci	Termin	Wskaźniki
1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej			
1.1. Propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez prowadzenie kampanii społecznych na temat rodzicielstwa zastępczego i podejmowania współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego.	MOPS instytucje i organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba prowadzonych kampanii
1.2. Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.	MOPS	Na bieżąco	Liczba kandydatów
1.3. Organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych mających na celu zwiększenie liczby osób profesjonalnie przygotowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.	MOPS	Na bieżąco, zgodnie z potrzebami	Liczba zorganizowanych szkoleń, Liczba przeszkolonych kandydatów
1.4. Stwarzanie warunków do powstawania rodzin zastępczych.	MOPS, Urząd Miejski	Na bieżąco	Rodzaje i liczba działań
1.5. Wydawanie opinii o predyspozycjach i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.	MOPS	Zgodnie z podaniami	Liczba wydanych opinii
2. Udzielanie wielokierunkowego wsparcia osobom tworzącym rodzinna pieczę zastępczą			
2.1. Organizowanie szkoleń oraz warsztatów dla osób tworzących rodzinną pieczę zastępczą, mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji zgodnie z rozeznanymi w tym zakresie potrzebami	MOPS	Według harmonogramu szkoleń	Liczba przeprowadzonych szkoleń i warsztatów
2.2. Organizowanie grup wsparcia dla rodzin zastępczych, prowadzenie zajęć edukacyjnych i profilaktycznych.	MOPS	Na bieżąco	Rodzaje form wsparcia, liczba osób w nich uczestniczących
2.3. Udzielanie rodzinom zastępczym oraz przebywającym w nich dzieciom pomocy psychologicznej, pedagogicznej i prawnej	MOPS	Na bieżąco	Liczba udzielonych porad, liczba osób objętych wsparciem
2.4. Organizowanie zajęć warsztatowych dla dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej o charakterze edukacyjnym, socjoterapeutycznym oraz profilaktycznym.	MOPS	Na bieżąco	Liczba przeprowadzonych warsztatów, liczba uczestników
2.5. Organizowanie wsparcia i pomocy w formie rodzin pomocowych i wolontariuszy	MOPS	Na bieżąco	Liczba rodzin pomocowych, wolontariuszy
2.6. Objęcie rodzin wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i pracownika socjalnego	MOPS	Na bieżąco	Liczba rodzin objętych wsparciem
2.7. Wypłacanie świadczeń rodzinom zastępczym	MOPS	Zgodnie z wydanymi decyzjami	Liczba wydanych decyzji
2.8. Organizacja Dnia Rodzicielstwa Zastępczego oraz integracja środowisk tworzących rodziny zastępcze	MOPS, instytucje i organizacje pozarządowe	Okolo 30 maja każdego roku	Liczba uczestników imprezy

3. Dostosowywanie instytucjonalnej pieczy zastępczej do wymogów ustawowych oraz utrzymanie wymaganego poziomu usług.			
3.1. Poszerzenie współpracy z instytucjami i organizacjami w celu zminimalizowania liczby dzieci poniżej 10 roku życia umieszczanych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych	MOPS, instytucje i organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba instytucji i organizacji współpracujących
3.2. Podejmowanie działań propagujących i wspierających rodzinną pieczę zastępczą	MOPS, instytucje i organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba kampanii na rzecz pozyskiwania rodzin zastępczych
3.3. Kontrole placówek opiekuńczo-wychowawczych	MOPS, na zlecenie Urzędu Miejskiego	Zgodnie z zaleceniem i harmonogramem kontroli	Liczba kontroli i protokołów pokontrolnych
3.4. Wspieranie wychowanków poprzez współpracę z instytucjami i organizacjami pozarządowymi.	MOPS, instytucje i organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba udzielonych porad, liczba współpracujących instytucji i ngo
3.5. Współpraca z Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, organizacjami pozarządowymi prowadzącymi placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacja spotkań i szkoleń.	MOPS, instytucje i organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba spotkań.
3.6. Współpraca koordynatorów, asystentów rodziny, pracowników socjalnych z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi celem opracowania planu pomocy dziecku i powrotu dziecka do rodziny biologicznej.	MOPS, placówki opiekuńczo-wychowawcze	Na bieżąco	Liczba wychowanków, którzy powrócili do rodziny biologicznej
4. Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.			
4.1. Realizacja indywidualnych programów usamodzielnienia. Celem zadania jest wsparcie wychowanków w procesie usamodzielniania.	MOPS	Na bieżąco	Liczba indywidualnych programów usamodzielnienia
4.2. Zapewnienie osobom usamodzielnianym pomocy prawnej, pedagogicznej i psychologicznej, celem pomocy w rozwiązywaniu bieżących problemów i zapobiegania wykluczeniu społecznemu	MOPS	Na bieżąco	Liczba udzielanych porad
4.2. Współpraca instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz kompleksowego wsparcia usamodzielnianych wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.	MOPS, instytucje i organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba wspólnie podejmowanych inicjatyw
4.3. Systematyczne przygotowywanie wychowanków do usamodzielnienia.	MOPS, placówki opiekuńczo-wychowawcze	Na bieżąco	Liczba usamodzielnianych wychowanków
4.4. Umożliwienie zamieszkania w mieszkaniach chronionych usamodzielnionym wychowankom pieczy zastępczej nie mających możliwości powrotu do domu rodzinnego.	MOPS	Na bieżąco	Liczba usamodzielnionych wychowanków umieszczonych w mieszkaniach chronionych
4.5. Udzielanie wsparcia rzeczowego i finansowego osobom usamodzielnianym, opuszczającym pieczę zastępczą.	MOPS	Na bieżąco	Liczba osób, którym udzielono wsparcia
5. Zwiększenie szans na powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej			

5.1. Współpraca koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i asystentów rodziny biologicznej dziecka umieszczonego w jednej z form pieczy zastępczej.	MOPS	Na bieżąco	Liczba działań podjętych w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej
5.2. Udział pracowników socjalnych i asystentów rodziny w okresowych ocenach sytuacji dziecka zarówno w rodzinnej jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej.	MOPS, placówki opiekuńczo-wychowawcze	Zgodnie z zawiadomieniem o terminach posiedzeń zespołów	Częstotliwość udziału w posiedzeniach zespołów.
5.3. Stała współpraca z sądami rodzinnymi, umożliwienie i pomoc w ustalaniu kontaktu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi.	MOPS	Na bieżąco	Częstotliwość kontaktów z sądami rodzinnymi.
6. Wzmocnienie potencjału kadr pracujących z rodzinami zastępczymi			
6.1. Szkolenia koordynatorów pieczy zastępczej, pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów i innych pracowników Działu Pieczy Zastępczej podnoszące kwalifikacje w zakresie nowych metod pracy oraz podnoszące wiedzę i umiejętności dotyczące współczesnych problemów społecznych.	MOPS	Zgodnie z harmonogramem szkoleń	Liczba zorganizowanych szkoleń, liczba osób w nich uczestniczących

VI. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH W LATACH 2019 – 2021

Zgodnie z art. 180 pkt 1 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, które zawierają m. in. coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Wałbrzycha jest zbyt mała w stosunku do liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. Zgłaszają się chętni do pełnienia tej funkcji, ale ostatecznie decydują się na przyjęcie do pieczy tylko jednego dziecka. Spory odsetek stanowią rodziny, które zostały zobligowane do opieki nad dzieckiem na mocy postanowienia sądu i nie wiążą swojej przyszłości z przyjmowaniem kolejnych wychowanków. Dotychczas głównymi przyczynami niewielkiej liczby chętnych do pełnienia funkcji zawodowej rodziny zastępczej były: brak możliwości pozyskania mieszkań o odpowiedniej wielkości dla rodzin oraz zbyt niskie wynagrodzenie.

W roku 2017 przeprowadzono remont lokalu gminnego przy ul. Karkonoskiej, które w roku 2018 zostało użyczone zawodowej rodzinie zastępczej, Ponadto przeprowadzono remont dachu w budynku przy ul. Wrocławskiej 102, w którym w przyszłości ma się mieścić rodzinny dom dziecka. Od 1.08.2017 roku zostały podwyższone wynagrodzenia dla rodzin zastępczych: dla rodzin zawodowych do 2.600 zł, natomiast dla rodzinnych domów dziecka 3.000 zł brutto. Osoby do pomocy otrzymują obecnie wynagrodzenie w kwocie 2.000 zł brutto.

W roku 2017 przeszkolono 19 osób, w tym:

- 4 kandydatów na prowadzących rodzinne domy dziecka,
- 15 kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe

Poniższa tabela obrazuje prognozowany limit rodzin zastępczych w latach 2019 – 2021.

Rok	Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2019 - 2021
2019	12*
2020	14*
2021	16*

*Pod warunkiem zabezpieczenia w budżecie Miasta środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

VII. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU

Realizatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, w którym do realizacji opisywanych zadań wyodrębniono Dział Pieczy Zastępczej, w skład, którego wchodzi Zespół Pieczy Instytucjonalnej, Zespół Pieczy Rodzinnej oraz Zespół Poradnictwa Specjalistycznego. W związku z koniecznością określenia i analizy potrzeb w zakresie pieczy zastępczej przed przystąpieniem do realizacji Programu, Ośrodek przeprowadził konsultacje społeczne.

1. Realizatorzy i partnerzy Programu

Przy realizacji Programu współpracować powinny

a) podmioty publiczne:

- właściwe wydziały i stanowiska Urzędu Miasta Wałbrzycha
- Sąd Rejonowy w Wałbrzychu
- przedszkola publiczne, placówki oświatowe
- Straż Miejska
- Komenda Miejska Policji
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
- zakłady opieki zdrowotnej

b) podmioty niepubliczne

- przedszkola i szkoły niepubliczne
- niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne
  - organizacje pozarządowe działające w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji
- kościoły i związki wyznaniowe

W realizacji zadań ww. podmioty powinny kierować się dobrem rodziny i dziecka a ich wspieranie traktować jako priorytet.

VIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

W latach 2013-2018 Ośrodek przystępował do realizacji programów ogłaszanych przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pozyskując środki zewnętrzne na częściowe sfinansowanie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Finansowanie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2015-2018

Dofinansowanie z programu resortowego zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kwota dotacji	44 664 zł.	101 860 zł.	96 211 zł.	109 557 zł.	175 329 zł.	143 948 zł.

Ośrodek nadal będzie aplikował o powyższe środki.

Finansowanie programu odbywać się będzie, w zależności od możliwości i potrzeb, przy udziale środków pochodzących z:

- budżetu samorządu;
- budżetu państwa;
- budżetu instytucji i organizacji partnerskich;
- środków unijnych.

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

W roku 2017 ośrodek otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej na realizację projektu „Nasze Dzieci” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt realizowany jest w okresie od 1 lutego 2018 do 31 stycznia 2020 r. Całkowita wartość projektu wynosi 1 567 117,39 zł, z czego kwota dofinansowania to 1 487 917,39 zł, a kwota 79.200 zł będzie stanowić wkład własny. Przedmiotem projektu jest rozwój wsparcia systemu pieczy zastępczej poprzez objęcie specjalistyczną pomocą dzieci i młodzieży z pieczy zastępczej w Wałbrzychu. Jako element projektu realizowane jest także wsparcie rodzin zastępczych i osób prowadzących rodzinne domy dziecka, w postaci podnoszenia ich kompetencji i kwalifikacji.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu jako organizator pieczy zastępczej, podobnie jak w latach ubiegłych, będzie koordynatorem Programu. Wzorem lat ubiegłych, po zakończeniu każdego roku, informacja o realizacji programu przedkładana będzie Prezydentowi Miasta Wałbrzycha w corocznym sprawozdaniu. Program ma charakter otwarty i będzie podlegał corocznej ewaluacji, w tym w konsultacji z organizacjami pozarządowymi.

UZASADNIENIE

Do zadań własnych gminy określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów rozwoju pieczy zastępczej. Niniejszy program określa m.in. organizację pieczy zastępczej, funkcjonowanie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pomocy udzielanej rodzinom zastępczym i dzieciom w nich umieszczanych oraz rodzinom biologicznym dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, pomocy udzielanej usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej.

W tym stanie rzeczy podjęcie uchwały jest uzasadnione.